

Sorg och förnekande

I en sorgprocess är det normalt att förneka. Att sticka huvudet i sanden och låtsas som om de uppenbara sanningarna inte existerar. Inse att detta är precis vad många gör just nu. De sörjer att mycket av det som vi har tagit för givet i vårt moderna samhälle i grunden är hotat.

När Hollande och Merkel diskuterar om stimulanser eller sparande är receptet för att återfå tillväxten inom EU är det inget annat än att förtränga en obehaglig vetskap. Tillväxten kan inte tas för given, och definitivt kan den inte lösa några grundläggande problemen.

När den svenska regeringen nyligen tillsatte en utredning om en fossilfri fordonsflotta till år 2030 är det ett exempel på att flytta fokus och förneka allvaret i de energi- och klimatkriser vi har runt hörnet.

I den lilla skalan gör min granne samma sak. Lyriskt talar han om all småtorsk han fått upp och väljer att bortse från rubrikerna om rovfisket utanför Västafrika.

Om vi drar upp huvudet och skakar av oss sanden; finns det då skäl att tro på de hoppfulla lösningarna: teknik som gör att den alternativa energin tar fart, finansiella ramverk som ser till att Grekland kan få fart på sin ekonomi, att de svenska huspriserna bara backar med några få procent och att man för klimatets skull avstår från att ersätta olja med kol?

Tyvärr är inte lösningen, varken i Spanien eller USA, att med piska eller morot få upp tillväxten. Energibristen löser man inte med etanol i tanken eller med aldrig så stora oljefynd i Nordsjön.

Inse att allt detta är återvändsgränder. Tankarna måste istället gå i helt nya banor. Både Sverige och Grekland står inför smärtsam skuldsanering och en krympande ekonomi. Energiproblemets lösning ligger bara till en liten del i smart teknik och alternativa energikällor. Framförallt krävs radikalt minskad förbrukning, mindre resande, kortare transporter och färre kvadratmeter att värma upp.

Vi står inför en sorg. Sorgen över en kär vän som inte längre är livsduglig och i den svåra stunden skall man kanske inte klandra förnekelsen. Det är en naturlig del i processen. I den lilla skalan och där vi vet att livet går vidare är förnekandet av realiteterna en övergående fas. Vi går vidare, öppnar ögonen och inser det meningslösa med att bedra oss själva.

Inför förlusten av tillväxtsamhället med allt det goda det har försett oss med är det på samma sätt rimligt att ha viss förståelse för de som väljer att sticka huvudet i sanden. I grunden kommer vi ändå inte ifrån att våra inre bilder av hur ett gott samhälle ser ut måste omprövas.

Politiska, tekniska och ekonomiska lösningar i all ära. De kan ge ett andrum, men om vi inte gör upp med vår tro på av att ständiga framsteg är det normala kommer vi inte att ha någon chans att lyckas. Vi kommer bara, i bästa fall, finna att vi står på ruta ett igen.

Utan nya kollektiva berättelser kommer det inte att vara möjligt att hantera dagens kriser. Istället för att se tillväxt, expansion och ständig utveckling som det normala måste vi återkomma till en världsbild där det finns både växande och krympande. Försämringar klingar inte lika vackert som förbättringar och framsteg, men om vi inte lär oss leva med insikten att detta är normen får vi problem. Ett förlopp som likt årstidernas växlingar går än upp och än ned är inte udda. Det som är riktigt udda, och faktiskt direkt naivt, är tron på en bred enkelriktad väg med ständig tillväxt och ändlösa förbättringar.

Stellan Tengroth